

- תושב"ע 2
- 2..... הכרח התושב"ע
- 2..... מדוע לא ניתן תורה אחת מפורטת?
- 3..... סדר לימוד התורה:
- 7..... חלקי התושב"ע
- 8..... מצוות דאורייתא
- 8..... סיבת המחלוקות?
- 10..... מצוות דרבנן
- 10..... מדוע לא עוברים על "בל תוסיף"?
- 11..... החיוב לקיים מצוות דרבנן
- 12..... החומרא שבדרבנן
- 12..... אגדות חז"ל
- 12..... מדוע הסתירו את הדברים?
- 13..... מדוע לא לגלות להמון? מורה נבוכים ח"א פרק לד'
- 13..... מי ראוי ללמוד חכמות אלו?
- 14..... כיצד לומדים סודות אלו?
- 14..... המונעים לימוד זה:

תושב"ע

מתוך הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות

הכרח התושב"ע

פסקה א: הנחת יסוד- כל מצוה שנתן ה' למשה ניתנה לו עם פירושה. כמאמר חז"ל שהביא הרמב"ם בהמשך: וכן אמרו רבותינו ז"ל בברייתא (בתורת כהנים), וידבר ה' אל משה בהר סיני, מה תלמוד לומר בהר סיני, והלא כל התורה כולה נאמרה מסיני, אלא לומר לך מה שמטה נאמרה בכלליה ובפרטיה ודקדוקיה מסיני, אף כל המצוות נאמרו כלליהן ופרטיהן ודקדוקיהן מסיני הוכחו. א. השתלשלות הקבלה והתושב"ע עד ימינו

ב. אין פרוט כיצד לקיים את המצוות הכתובות בתורה {לא תעשה כל מלאכה- מה מוגדר כמלאכה}

ג. לא ניתן להבין ולו מילה אחת ללא תושבע {בסכות תשבו שבעת ימים} הסיפור על הלל והגוי שרצה ללמוד רק תורה שבכתב כפי שמובא שבת לא. תנו רבנן מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו כמה תורות יש לכם אמר לו שתים תורה שבכתב ותורה שבעל פה אמר לו שבכתב אני מאמיך ובעל פה איני מאמיך גירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב גער בו והוציאו בנזיפה בא לפני הלל גיריה יומא קמא אמר ליה א"ב ג"ד למחר אפיך ליה אמר ליה והא אתמול לא אמרת לי הכי אמר לו לאו עלי דידי קא סמכת דעל פה נמי סמוך עלי.

ד. כבר בתוך התושב"כ מופיע שיש עוד תורה כפי שכתוב בויקרא כו מו: "חוקותי ותורותי", וכן התורה עצמה כבר רומזת שיש צורך בפירושה: "והלכת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם" [דברים יז ח-יג']

ע' כוזרי מאמר ג' פסקה לא- לה'

מדוע לא ניתן תורה אחת מפורטת?

1. ספר העקרים מאמר ג' פרק כג': הדבר השלם הוא אשר לא ידומה עליו תוספת ולא חסרון ואחר שנמצא דוד יתאר תורת השם בשהיא תמימה הנה אי אפשר שיהיה בה שום חסרון להגעת שלמותה ותכליתה ומאשר כל דבר הנכתב מאיזה מין שיהיה כבר אפשר שיובן בשתי הבנות מתחלפות עד שאפשר שתהיה הבנה האחת מסכמת לכונת האומר והשנית מתחלפת לה מכל וכל כמו שכתב הרמב"ם ז"ל באגרת תחית המתים כי שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד (דברים ו') העברים יבינו ממנו האחדות הגמורה והנוצרים יפרשו אותו על כונת השלוש בעבור זה היה מחוייב כדי שתהיה תורת השם יתברך תמימה ותובן על הכונה הראויה שבת השם יתברך אותה אל משה בכתב יפרש אותה לו על הכונה הראויה וכן משה ליהושע וכן יהושע לזקנים וזקנים לנביאים וכן דור אחר דור כדי שלא יפול שום ספק בהבנת הכתב כפי מה שראוי: ולפרוש הזה מהתורה שבכתב שמסר משה ליהושע ויהושע לבאים אחריו הוא שקראו תורה שבע"פ לפי שאי אפשר שיבא הפירוש הזה בכתב כי בכתב הוא יפול ג"כ הספק שאמרנו שיפול במכתב הראשון ויצטרך פירוש לפירוש וכן לבלתי

תכלית כמו שקרה לחבור המשניות שהוא פירש תורה שבכתב שנפל בו מן הספק והמבוכה עד שהוצרך לפירוש אחר והוא חבור הגמרא שעשה רב אשי לפירוש המשניות וכן הגמרא שהוא פירוש המשניות הוצרך לפירוש ג"כ ורבו עליו הפירושים וחלוקי הסברות וכן על הפירשים ג"כ ולזה הוא מבואר שאי אפשר שתהיה התורה שבכתב שלמה אם לא בהמצא עמה הפירוש הזה על פה וזהו הנקרא תורה שבעל פה: וע"ז הוא שארז"ל לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שבע"פ וזה לפי שאין מציאות להבנת התורה שבכתב אלא עם תורה שבע"פ ועוד לפי שאי אפשר שתהיה תורת הש"י שלמה באופן שתספיק בכל הזמנים לפי שהפרטים המתחדשים תמיד בעניני האנשים כמשפטים והדברים הנפעלים הם רבים מאד משיכללם ספר על כן נתנו למשה בסיני על פה דרכים כוללים נרמזו בתורה בקצרה כדי שעל ידם יוציאו החכמים שבכל דור ודור הפרטים המתחדשים והם הדברים שנזכרו בתורת כהנים בתחלתו באותה ברייתא המתחלת ר' ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת מקל וחומר ומגזרה שוה וכו' וע"י אותם הדרכים או אחד מהן יודע כל מה שלא נמצא בתורה בפירוש אבל מה שנמצא בתורה בפירוש או בקבלה אין היוצא באותן הדרכים מועיל ולא מעלה ולא מוריד לבטל הכתוב או הקבלה ובעבור זה תמצא פעמים הרבה בגמרא שיאמרו זו מנין לך ויאמר המשיב הלכה למשה מסיני וכן יאמר המקשה אם קבלה היא נקבל ואם לדין יש תשובה:

2. כתיבה ארוכה ככל שתהיה היא מוגבלת, מלים מצמצמות משמעות, רעיונות קשה להכניס במילים {משנה-גמרא-ראשונים}

3. ישנם הלכות שמתחדשות בכל דור ודור ולכן נכתבו רק כללים

סדר לימוד התורה:

1. כל אחד שמע ולמד 4 פעמים לפחות דבר שמראה על אמינות העברה ושמירת המסורת {"אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה"} חזרה 4 פעמים המינימום לזיכרון {אגרת השמד לג: וממה שראוי שתדעהו שהאדם אין ראוי לו לדבר ולדרוש באזני העם עד שיחזור מה שרצונו לדבר פעם ושנים ושלוש וארבע וישנה אותו היטב ואח"כ ידבר וכן אמרו ע"ה (ב"ר פכ"ד) והביאו ראייה מלשון הכתוב אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה (איוב כ"ח כ"ז) ואח"כ ויאמר לאדם (שם פסוק כ"ח). זה נאמר על מה שצריך לאדם לדבר בו בפיו ואולם מה שיחוק האדם בידו ויכתבהו על הספר ראוי לו שיחזירהו אלף פעמים אילו יתכן זה. וזה האיש שלא עשה דבר מזה אבל כתב אלו הענינים הנכבדים בטופס ולא ראה לכתבם תחלה ולתקנם מפני שהיה דברו אצלו בלי ספק בעיניו שלא היה צריך לחזור עליו ומסרו ביד איש שישוט במ בכל עיר ובכל מדינה והאפילו במ לבות בני אדם שלח חשך ויחשיך:]

2. הספר שהיה מולם היה רק החומש ועל כל פסוק ופסוק, כל מצוה ומצוה אמרו בעל"פ את פירושה ומצוותיה {כעין מדרש הלכה או ספר החינוך}

3. משה קיבל מהקב"ה רק הפרטים המהותיים בקיום של כל מצוה ומצוה וזה מה שלמדו ומה שעייב אך בכל דור שנשאלו שאלות וכו' הוצרכו לחדש ה' נוספות ביג' המידות והם הענפים הפרטים שבהם יש מח'

מעלת הנבואה

מקורות: הל' יסוד התורה פרקים ז-ט', מורה נבוכים ח"ב פרקים לב-לח

החשיבות של הנבואה

"אבל יתרון הנביא ופעלו במצוה, אם תשאל עליו, הוא חי נפשי, מן העיקרים הגדולים העצומים, שעליו משען הדת ויסודה." שכן כל אמונתנו וקבלת התורה והמצוות הם אך ורק מכח ההתגלות של ה'

למשה[במעמד הר סיני קיבלו רק 10 מצוות] הנבואה מוכיחה את הקשר בין האלוקות לאדם, את היסוד לחיוב דרך ישרה מאת האלוק..

הנביא כפוסק?

ודע שהנבואה אינה מועילה בפירושי התורה ובהוצאת ענפי המצות בשלש עשרה מדות. אבל מה שיעשה יהושע ופנחס בענין העיון והסברא, הוא שיעשה רבינא ורב אשי. "שכן למרות שעד משה כל התורה הושפעה רק ע"י נבואת משה ולכן נקראת "זכרו ותרת משה עבדי" אך ממותו נסגר הקשר בין השמים, הנבואה לתורה וזה בין לשינויים בה ואפילו לא להכריע במח' שכן זה החישול שעשה ה' בכדי שלא יקומו נביאים חדשים ויטענו[כפי שהיה באמת] שהם מחליפי משה ומחליפי עמ"י ותורת ישראל. זה יסוד נצחיותה של התורה, אחד מיג' העקרים של הרמב"ם.

מעלת נבואת משה ע"פ שאר הנביאים

- א. וזה בעקבות כך שנאמר בתורה שלא יקום נביא עוד כמשה
- ב. שכן מדרגתו לא היתה יותר מנביאים אחרים אלא סוג אחר של נבואה ואף של חיים[40 יום ללא אוכל..]
- ג. "בך יאמינו לעולם" ע' בהל' יסודי התורה פרק ח'. שכן ההתגלות של ה' אליו היתה לפני כל ישראל, לעומת שאר הנביאים שזה רק בניהם לבין ה' ואנו מאמינים להם מכח נבואת ותורת ה' שציוותה לנו להאמין להם..

ועוד להראות שנביא פועל בתוך ומתוך גבולות התורה ורשותה והוא לא מעליה תמורה טז. גופא אמר רב יהודה אמר שמואל שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה אמרו לו ליהושע שאל א"ל +דברים ל'+ לא בשמים היא אמרו לו לשמואל שאל אמר להם אלה המצות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אמר ר' יצחק נפחא אף חטאת שמתו בעליה נשתכחה בימי אבלו של משה אמרו לפנחס שאל אמר ליה לא בשמים היא א"ל לאלעזר שאל אמר להם אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה

מה זה נבואה?

נבואה לפי הרמב"ם היא מעלה שכלית¹, הבנתית שהאדם מקבל ומושפע בזמן שהנבואה שורה עליו², וזה רק לאחר שהכשיר את עצמו במעלות המידות ז"א התנתקות מהחומר.. ובמעלות השכליות³ ובשלמות הכח המדמה⁴, עד ש"דעתו פנויה תמיד למעלה⁵ קשורה תחת הכסא להבין באותן הצורות הקדושות הטהורות ומסתכל בחכמתו של הקב"ה כולה מצורה ראשונה עד

¹ לפי הרמב"ם השכל הוא דבר שמתפתח ומתעלה בעקבות השגות גבוהות יותר ככול שמתקרבים ל"שכל הפועל" ובכך מקבלים ממנו השפעות שכליות

² הכוזרי במאמר רביעי הסביר שלנביא יש עין פנימית שבה רואה מראות נבואה אלא שבכדי לפענח אותם צריך את השכל. ואת הצורות הרוחניות שרואים בעין הפנימית מתארים בנבואה כצורות גשמיות, הרמב"ם ביסודות התורה[ז' ג] הסביר: "הדברים שמודיעים לנביא במראה הנבואה דרך משל מודיעין לו ומיד יחקק בלבן פתרון המשל במראה הנבואה וידע מה הוא"

³ שלא כדעת הפתאים שחושבים שה' יבחר לו אדם וינבא אותו גם אם הוא שכל, ולא כדעת הפילוסופים שמספיקה הכנה של האדם עצמו להיות נביא[מורה נבוכים ב' לב']

⁴ לכן הרב קוק קרא לפיתוח הדמיון

⁵ מעין דברי הרמ"א בסימן א' שויתי ה' לנגדי תמיד, הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים

טבור הארץ ויודע מהן גדלו, מיד רוח הקודש שורה עליו, ובעת שתנוח עליו הרוח תתערב נפשו במעלת המלאכים הנקראים אישים ויהפך לאיש אחר ויבין בדעתו שאינו כמות שהיה אלא שנתעלה על מעלת שאר בני אדם החכמים כמו שנאמר בשאול והתנבית עמם ונהפכת לאיש אחר" א"כ בראש ובראשונה הנבואה היתה מעלה עצמית של שכל יהודי היה צריך לשאוף לה בעבודת ה' שלו, ולכן היו בתי ספר לנבואה והתלמידים שם נקראו "בני הנביאים" הנבואה מתרחשת כאשר שכלו של האדם בא במגע עם "השכל הפועל" [שהוא מעין מאגר קוסמולוגי של תבונה] ונאצלת על נפשו אצילות נכבדה, וחכמה גדולה.. הנבואה מתבטלת בזמנים מסוימים כמו אבל וצער וכו' בגלל חולשה בכח המדמה שהוא כח גופני ע"י הנבואה אדם משיג גם השגות עיוניות שכליות שלא ניתן השיגם בלימוד רגיל וז"ל במו"נ שם פרק לח: ודע כי הנביאים האמתיים, יגיעו להם השגות עיוניות בלא ספק, לא יוכל האדם בעיון לבד להשיג הסיבות אשר יתחייב מהם הידוע הוא. ודומה לזה - הגידם דברים, לא יוכל האדם בסברה ובמשער הכולל לבד שייגידם - שהשפע הוא בעצמו אשר שפע על הכח הדמיוני עד שהשלימו, עד שהגיע מפעולתו שייגיד מה שיהיה וישיגהו - כאילו הם ענינים כבר הרגישו בהם החושים והגיעו אל זה הכח המדמה מצד החושים - הוא גם כן ישלים פועל הכח הדברי, עד שייגיע מפעולתו - שידע ענינים נאמני המציאות, ותגיע לי זאת ההשגה כאילו השיגה מהקדמות עיוניות...

דרגות הנבואה: [מו"נ ח"ב פרק לו] וידוע שאלו השלושה ענינים אשר כללנום - והם, שלמות הכח הדברי בלימוד, ושלמות הכח המדמה ביצירה, ושלמות המדות בבטול המחשבה בכל התענוגים הגופיים והסר התשוקה למיני ההגדלות הסכליות הרעות - יש בהם בין השלמים יתרון רב בזה על זה מאד; ולפי זה היתרון בכל ענין משלשת הענינים האלה יהיה יתרון מדרגות הנביאים כולם זו על זו:

חווית הנבואה:

רמב"ם מו"נ שם: דע - כי אמיתת הנבואה ומהותה הוא, שפע שופע מאת האלוה ית' וית' באמצעות השכל הפועל על הכח הדברי תחלה, ואחר כן ישפע על הכח המדמה. וזאת היא היותר עליונה שבמדרגות האדם ותכלית השלמות אשר אפשר שימצא למינו; והענין ההוא הוא תכלית שלמות הכח המדמה, וזה - ענין אי אפשר בכל איש בשום פנים, ואינו ענין יגיע אליו בשלמות בחכמות העיוניות והטבת המדות - ואפילו יהיו כולם בתכלית מה שיוכלו להיות מן הטוב והנאה שבהם - עד שיחובר אל זה שלמות הכח המדמה בעיקר היצירה בתכלית מה שאפשר. הדמיון בשיאו הוא ביטול החושים ובכך מקבלים השפעה עליונה[מעין החלום]

תפקידי הנביא:

ולכן הגדת העתידות ועשית ניסים היתה רק חלק מפעולותיו ותפקידיו של הנביא כפי שכתב הרמב"ם: ולא היה מתחדש אצלם דבר שלא היו שואלים עליו לנביא, ולולי היה מנהגם לשאול לנביאים בכל עניניהם, לא בא שאול לשאול לשמואל (שם ט), בעד אבידה שאבדה ממנו בהתחלת ענינו. ואין ספק שהדבר כך, כי הקב"ה הקים לנו נביאים חלף הוברי שמים והמעוננים והקוסמים, כדי שנשאלם בכללים ובפרטים ויודיעונו דברים נאמנים מהעתים, כמו שייגידו הקוסמים ההם דברים שאפשר שיתקיימו ואפשר שלא יתקיימו, כמו שנאמר (דברים יח), כי הגוים אשר אתה יורש וגו', נביא מקרבך מאחיק כמוני וגו'. ובשביל ענינים אלו היו קוראים שם הנביא רואה, כי היה רואה העתידות קודם היותם, כמו שאמר (שמואל א, ט), כי לנביא היום יקרא לפנים הרואה

א. שליח ה' לעם, המבצע את המשימות שמצווה לו ה'.

ב. להדריך את העם בדרך הרצויה, ולהחזיר אותם בתשובה. – אמצעי בין ה' לעם

ג. להתנבא על העתיד. צורך של העם

הל' יסודות התורה פרק ט' ב: א"כ למה נאמר בתורה נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך, לא לעשות דת הוא בא אלא לצוות על דברי התורה ולהזהיר העם שלא יעברו עליה, כמו שאמר האחרון שבהן זכרו תורת משה עבדי, וכן אם צונו בדברי הרשות כגון לכו למקום פלוני או אל תלכו, עשו מלחמה היום או אל תעשו, בנו חומה זו או אל תבנוה, מצוה לשמוע לו והעובר על דבריו חייב מיתה בידי שמים שנאמר והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי הנביא אשר ידבר בשמי אנכי אדרוש מעמו. ע"ע שם ז' ז' [תומך את שטי הרשויות, התורנית והשלטונית]

את סוגי הנביאים בתנ"ך ניתן לחלק לשנים: א. נביאים ראשונים שמסופר הרבה על חייהם ומעשיהם כדוגמת אליהו ואלישע ומעט מאוד על שליחות כללית. ב. נביאים אחרונים שעל חייהם מסופר מעט מאוד וכל סיפרם הוא נבואות כלליות.

סוגי קבלת שפע אלוקי:

מ"נ ח"ה לז: כפי שאמרנו לעיל הופעת הנבואה תלויה בכך שהשפי האלוקי, השכלי שמקבלים ישרה על בשלמות על הכח המדמה ועל הכח הדברי[העיוני] אך אם אין הכנה ראויה בשני כוחות אלו לא תהיה נבואה אלא מדרגות אחרות וז"ל: א. ואחר זה תדע שזה השפע השכלי, כשיהיה שופע על הכח הדברי לבד ולא ישפע דבר ממנו על הכח המדמה, אם למיעוט הדבר השופע או לחסרון היה במדמה בעיקר הבריאה ולא יוכל לקבל שפע השכל - שזה הוא כת החכמים בעלי העיון. ב. וכשיהיה השפע ההוא על שני הכוחות יחד - רצוני לומר, הדברי והמדמה, כמו שבארנו ובאר זולתנו מן הפילוסופים - והיה המדמה על תכלית שלמות ביצירה - זהו כת הנביאים. ג. ואם יהיה השפע על המדמה לבד ויהיה קיצור הדברי, עם מעיקר היצירה או למיעוט התלמודות - זאת הכת הם מנהיגי המדינות, מניחי הנימוסים, והקוסמים והמנחשים ובעלי החלומות הצודקות; וכן העושים הפליאות בתחבולות הזרות והמלאכות הנעלמות - עם היותם בלתי חכמים - הם כולם מזאת הכת השלישית:

אלא שצ"ע הכיצד הושפעו שפע אלוקי שכלי ללא הכנתם בכחות האחרים?

אימות הנביא

א. לא ע"י מעשה ניסים⁶ – מדוע לא?

שכן עשית מופת לא מעידה על הקשר שבניך לבין ה', לבין נבואה, שהרי ה' טבע בעולם אפשריות של מופתים בלי קשר למידת ידיעתו והקרבה אליו. גם צדיק וחכם יכול לעשות ניסים אך עדין לא הגיע לרמת נבואה

ב. אישיותו של הנביא. ע"ע ביסודי התורה פרק ז' א'

ג. שינבא את העתיד ויתרחש..

⁶ נגד רס"ג באמונות ודעות ג' ד'

חלקי התושב"ע

דרך העבר התושב"ע:

משה העביר ליהושע את התושב"כ ופירושה, ז"א את העיקרים, הפירושים שקיבל מסיני. יהושע וכן הדורות אחריו העבירו בשלמות את מה שקיבל ממשה אלא שנוסף להם הלכות ופרטים שחידשו ולמדו הם מהתושב"כ ע"י יג' המידות שהתורה נדרשת בהם, שכן "לא היה זמן שלא היתה בו התבוננות והולדת תולדות" וזה לא רק בגלל שינויים תכנולוגיים שבכל דור אלא שככל שמתקדמים בזמן יש יותר צרכים ומקרים שונים וכן מתודעים למציאויות חדשות כמו המצוות התלויות בארץ וכו'.

בהם אפשר ובזמן הלימוד נפלה בהם מח' אך הכריעו אותה ע"י הלכה כרבים, ואת ההלכה המוסכמת והברורה העבירו לדור אחריהם עד אנשי כנסת הגדולה. "ועושינן אנשי כל דור דברי קודמיהם עיקר ומוצאים מהם ומולידים תולדות"

דבר זה יסביר לנו את המדרש במנחות כט: אמר רב יהודה אמר רב בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ידך אמר לו אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות אמר לפניו רבש"ע הראהו לי אמר לו חזור לאחורך הלך וישב בסוף שמונה שורות ולא היה יודע מה הן אומרים תשש כחו כיון שהגיע לדבר אחד אמרו לו תלמידיו רבי מנין לך אמר להן הלכה למשה מסיני נתיישרה דעתו. ולכאורה מדוע התיישרה דעתו? אלא שבתחילה חשב שיש פה תורה חדשה הרבה פרטים ותולדות שלא מכיר, אך ששמע שהכל הלכה למשה מסיני הבין שכל התולדות הנ"ל מקורם בתורה ובכללים לדרישתה שנתן מסיני.

ולפי מהלך זה ניתן להסביר הרבה מח' בישראל כגון תפילין של רש"י או ר"ת שאפשר ולמשה ניתן רק אלו פרשיות צריכות להיות בתפילין, אך סדרם לא עיכב וכל שבט הניח כרצונו או כלימוד אנשי בית דינו. עד שהיו צריכים להכריע בשאלה זו כהלכה אחת לפני יציאה לגלות וכמפעלו של רבי כדלקמן...

דמותו של רבי

- א. תכלית החכמה ורום המעלה – תורה וגדולה במקום אחד
- ב. תכלית החסידות והענוה והרחקת התענוגות [כתובות קד. בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה אמר רבש"ע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה. וזה למרות שנאמר עליו: ויאמר ה' לה שני גוים בבטן אמר רב יהודה אמר רב אל תקרי גוים אלא גיים זה אנטונינוס ורבי שלא פסקו מעל שולחנם לא חזרת ולא קישות ולא צנון לא בימות החמה ולא בימות הגשמים. שכן כל העושר לא היה דבר ישי אלא לכבוד העם ומעמדו

- ג. צח בלשון העברית [עד שלמדו עברית משפחותיו כפי שמסופר בר"ה כו: לא הוו ידעי רבנן מאי סירוגין שמעוה לאמתא דבי רבי דחזתנהו רבנן דהוו עיילי פסקי פסקי אמרה להו עד מתי אתם נכנסין סירוגין סירוגין לא הוו ידעי רבנן מאי חלוגלוגות יומא חד שמעוה לאמתא דבי רבי דחזית להווא גברא דקא מבדר פרפחיניה אמרה ליה עד מתי אתה מפזר חלוגלוגך לא הוו ידעי רבנן מאי

+משלי ד+ סלסלה ותרוממך יומא חד שמעוה לאמתא דבי רבי דהוות אמרה להווא גברא דהוה קא מהפך בשעריה אמרה ליה עד מתי אתה מסלסל בשערך לא הווי ידעי רבנן מאי +ישעיהו יד+ וטאטאטיה במטאטא השמד יומא חד שמעוה לאמתא דבי רבי דהוות אמרה לחבירתה שקולי טאטיתא וטאטי ביתא]

ד. עשיר גדול [שבת קיג: דאמר מר אהוריריה דרבי הוה עתיר משבור מלכא]

ה. ממעתיקי השמועה, מצאצאיו של הלל הזקן.

כל התכונות הנ"ל עזרו והקלו עליו בהוצאת מפעלו הגדול לפועל, יסוד ועריכת המשנה. [לא סתם מרחיב בדמותו של רבי שכן ראה בה דמות לחיקוי כפי שמספר באגרת תלט' לר' פנחס הדין: "ודע כי כבר אמרתי בתחילת חיבורי שהענין שתפסתי בו שיהיה דרך המשנה ובלשון המשנה...**דרך החיבור** להזכיר הדברים הנכונים בלבד בלא קושיא ובלא פרוק ובלא שום ראייה בעולם, כמו שעשה רבנו הקדוש בחיבור המשנה. **ודרך הפירוש**..."]

מצוות דאורייתא

1. עיקרים = הפירושים המקובלים ממשנה, הפירוש היסודי של המצוה שבלעדיהם לא ניתן לקיים את המצוה. בהם אין מח' שכן ממשנה עד ימינו לא פסקו לקיים את המצוות {פרי עץ הדר=אתרוג, כל הדיון בגמ' זה רק לחידוד ומציאת המקור בתורה אך לא שבאמת היתה להם הסתפקות} והם מתחלקים לב' קבוצות הראשונה פירושים שיש להם רמז בפסוקים או בלימודים, השניה אותם שאין להם שום רמז בכתוב ועליהם נא' הלכה למשה מסיני בהם לא נפלה מחלוקת שכן "אם הלכה נקבל"

2. ענפים, תולדות = דינים ששייכים לתוספת של המצוות שקשורים לזמנים או מקרים מסוימים. הם נלמדו בכל דור ודור ע"י יג' המידות⁷ ועוד הכללים שנתן משה {הקב"ה} לפירוש התורה. בהם תיתכן מח' שכן מידות אלו הם לא מתמטיקאיות אלא לוגיות ושייכות לסברות ולכן כל חכם יכל ללמוד בדרך אחרת אלא שבסוף היו מכרעים לפי הרוב. ולכן בהם תיתכן מחלוקת "אם לדין [ק"ו] יש תשובה"

סיבת המחלוקות?

א. שכחה או טעות בשמועות – הרמב"ם לא מקבל הסבר זה "הנה זה ה' יודע מן המאמרים המכווערים והמגוונים מאוד...למה? הרי ידוע שיש שכחה או טעיות? [תמורה טז.: במתניתין תנא אלף ושבע מאות קלין וחמורין וגזירות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה אמר רבי אבהו אעפ"כ החזירן עתניאל בן קנז מתוך פלפולו]

צ"ל שגם הרמב"ם מסכים שיש שכחה אלא טוען שלא יתכן שחכם יאמר את דעתו ויתווכח עליה וכו' כאשר היא מסופקת אצלו

ב. חלישות החכמה אצל התלמידים וכן תפיסות שונות {מח' ב"ה וב"ש בסעודה} או דרכי הקש וסברה שונים. [ע"ע ביסוד המשנה ועריכתה לר' מרגליות]

⁷ע' בדף הסבר בקלסר

הצורך בכתיבת הדעות שלא להלכה במשנה "ואמנם סיבת קיימו.."

א. שמא יבא אדם באחד הימים ויאמר שמועה שסותרת את המשנה, ואנו נעמוד תמהים הכיצד? שכן מעיד שכך שמע? אלא נדע שבאמת היתה דעה כזאת אך לא נפסק כמותה.
 ב. דעת היחיד מול הרבים.. כדי ללמד שאם דעת היחיד היא בסברה ברורה אפשר שתהיה הלכה כמותו אפילו מול רבים. [בתנאי שבאותו הדור הרבים סוברים כדעת היחיד הנ"ל]
 ג. מח' ואח"כ חזו בהם.. ללמדך בקשת האמת ובחירת הצדק ולא לפחד להודות בטעות או בהבנה שונה.

ע' בספר המספיק לעבודת ה' [של ר' אברהם בנו של הרמב"ם⁸] שיסם עיקרון זה של הרמב"ם גם על פסיקת הרמב"ם עצמו וחיבורו, וז"ל "ולו שמע אותו אבא מרי זצ"ל היה מודה בו כפי שצוה "והוי מודה על האמת" והרי תמיד ראינוהו ז"ל בבירור מסכים אל הקטן שבתלמידיו לגבי האמת למרות עושר לימודי"

האם יש אמת אחת?

לע' בב"מ פו: סוגית תנורו של עכנאי

א. הרמב"ם מחדש שכל המח' נובעת מאי לימוד בצורה מדוקדקת ומדויקת, ובאמת אם ישבו שני ת"ח שקולים בתבונה וכו' יגיעו לאותה מסקנה [ואם תיפול זה בדברים מעטים..] ז"א שיש אמת עקרונית אחת. אלא שזה רק בתאוריה שכן במציאות שאנשים חלשי דעת וכו' יש מח', יש 2 אמתיות ועליהם נאמר "אלו ולו דברי אלוקים חיים". שכן במציאות שלנו אין דרישה שנלמד ונדקדק יותר מכפי יכולתנו המעשית "יפתח בדורו כשמואל בדורו", "והלכת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם..". וכן סובר הר"ן.

ולכן הלכה יכולה להשתנות שהרי נקבעת לפי הרוב שעשוי בזמן מהזמנים להשתנות. [הלכות ממרים פרק ב: הלכה א: ב"ד גדול שדרשו באחת מן המדות כפי מה שנראה בעיניהם שהדין כך ודנו דין, ועמד אחריהם ב"ד אחר ונראה לו טעם אחר לסתור אותו הרי זה סותר ודן כפי מה שנראה בעיניו, שנאמר אל השופט אשר יהיה בימים ההם אינך חייב ללכת אלא אחר בית דין שבדורך.]

ולכן ברור הוא שדרך הלימוד צריכה להיות להלכה ולא בפלפול דעות לא הלכתיות או התעסקות בקושיות ותירוצים לא למסקנה. כפי שכותב באגרת לר' יוסף בענין לימוד משנה תורה⁹: וכבר העדותי בו שלא יתשל עד ששיגי החיבור כולו ויעשהו לספרו וילמדהו בכל מקום להפיץ תועלתו לפי שהתכלית המכוונת במה שחובר בתלמוד וזולתו כבר נכרתה ואבדה, ותכלית הלמדנים כילוי הזמן במשא ומתן שבתלמוד כאילו הכונה והתכלית היא האימון בויכוח לא זולת זה. וזו לא היתה הכנה הראשונה אבל המשא ומתן והויכוח אמנם נפלו במקרה כאשר היה מאמר שקול ופרשו אחד בפרוש, ופרשו אחר בחילופו, הותרך כל אחד מהם להראות אופן ראיתו ולהכריע פירושו. והכונה הראשונה אמנם היתה ידיעת מה שצריך לעשות או להזהר ממנו..."

ולכן כך חיבר את ספרו המשנה תורה: ומפני זה שנסתי מתני, אני משה בן מיימון הספרדי, ונשענתי על הצור, ברוך הוא, ובינותי בכל אלו הספרים, וראיתי לחבר דברים המתבררים מכל אלו החיבורים, בענין האסור

⁸ עמוד 71

⁹ אגרות ח"ב עמוד רנז' במהדורת הרב שילת

והמותר, הטמא והטהור, עם שאר דיני התורה, כולם בלשון ברורה, ודרך קצרה, עד שתהא תורה שבעל פה כולה, סדורה בפי הכל, בלא קושיא ולא פירוק. לא זה אומר בכה וזה בכה, אלא דברים ברורים, קרובים, נכונים, על פי המשפט אשר יתבאר מכל אלו החיבורים והפירושים, הנמצאים מימות רבינו הקדוש ועד עכשיו, עד שיהיו כל הדינים גלויין לקטן ולגדול, בדין כל מצוה ומצוה, ובדין כל הדברים שתיקנו חכמים ונביאים. כללו של דבר, כדי שלא יהא אדם צריך לחיבור אחר בעולם, בדין מדיני ישראל, אלא יהא חיבור זה מקבץ לתורה שבעל פה כולה, עם התקנות והמנהגות והגזירות, שנעשו מימות משה רבינו ועד חבור הגמרא, וכמו שפירשו לנו הגאונים בכל חיבוריהם שחיברו אחר הגמרא, לפיכך קראתי שם חיבור זה משנה תורה, לפי שאדם קורא בתורה שבכתב תחלה, ואחר כך קורא בזה ויודע ממנו תורה שבעל פה כולה, ואינו צריך לקרות ספר אחר ביניהם. וכפי שכתב באגרת לר' פנחס דייין¹⁰: "וכבר אמרו לנו ז"ל... אין ראוי להזכיר אלא הלכה פסוקה בלבד..."

ב. אלא שיש ראשונים שחולקים על תפיסה זו וסוברים שאפילו עקרונית אין אמת אחת

מצוות דרבנן

3. גזרות = סייגים לתורה, הלכות שבאו להרחיק את האדם מהאיסור הדאו'. בהם יש מח' ולפני שנפלה הסכמה כל אחד נהג בעירו כפסיקת רבו {אם גזר או לא} אך לאחר שנפלה הסכמה והמנהג התפשט בכל ישראל אין אפשרות לחלוק או לבטל גזרה זו. {באתרא דר"י הגללי אכלו בשר עוף בחלב}

4. תקנות ומנהגים = כעין מצוות מחודשות הבאות לחזק ערכים כללים של התורה בעינינו של בין אדם לחבירו או בין אדם למקום {פרוזבול, תקנות ריב"ז}

✓ יש להבחין ולא להתבלבל בין החלק בשני של התושב"ע שהוא נחשב כדאו' גמור למרות שמי שחידש הלכות אלו היו חז"ל שכן הם הוציאו דינים אלו מהתורה עצמה ובכללי דרישת התורה של התורה עצמה, אך מצוות הדרבנן חז"ל חיברו ותקנו אותם מעצמם לחלוטין מכח סברתם או מחשבתם שמצוה זו תועיל לעם ישראל.

מדוע לא עוברים על "בל תוסיף"?

א. לגבי הגזירות הרמב"ם כותב שכבר בתורה כתוב שצריך לעשות סייגים [עשו משמרת למשמרתי]

ב. הל' ממרים פרק ב' ט' שואל שאלה זו: "הואיל ויש לבית דין לגזור ולאסור דבר המותר ויעמוד איסורו לדורות וכן יש להן להתיר איסורי תורה לפי שעה מהו זה שהזהירה תורה לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו, שלא להוסיף על דברי תורה ולא לגרוע מהן ולקבוע הדבר לעולם בדבר שהוא מן התורה בין בתורה שבכתב בין בתורה שבעל פה, כיצד הרי כתוב בתורה לא תבשל גדי בחלב אמו מפי השמועה למדו שזה הכתוב אסר לבשל ולאכול בשר בחלב, בין בשר בהמה בין בשר חיה אבל בשר העוף מותר בחלב מן התורה, אם יבוא בית דין ויתיר בשר חיה בחלב הרי זה גורע, ואם יאסור בשר העוף ויאמר שהוא בכלל הגדי והוא אסור מן התורה הרי זה מוסיף, אבל אם אמר בשר העוף מותר מן התורה ואנו נאסור אותו ונודיע לעם שהוא גזרה שלא יבא מן הדבר חובה ויאמרו העוף מותר מפני שלא נתפרש כך החיה מותרת שהרי לא נתפרשה, ויבא אחר לומר אף בשר בהמה מותרת חוץ מן העז,

¹⁰ שם עמוד תמב'

ויבא אחר לומר אף בשר העז מותר בחלב פרה או הכבשה שלא נאמר אלא שהיא מינו, ויבא אחר לומר אף בחלב העז שאינה אמו מותר שלא נאמר אלא אמו, לפיכך נאסור כל בשר בחלב אפילו בשר עוף, אין זה מוסיף אלא עושה סייג לתורה וכן כל כיוצא בזה. ז"א כל איסור בל תוסיף שייך רק אם מתכוונים להוסיף מצוות כעין דאו'

הראב"ד שם חולק וסובר שגם אם יקבעו כעין דאו' לא עוברים על בל תוסיף שכן כל איסורו הוא רק בפרטי מצוות עשה כגון לשים 5 פרשיות בתפלין וכו' וז"ל: "הואיל ויש לב"ד לגזור ולאסור וכו'. א"א כל אלה ישא רוח שכל דבר שגזרו עליו ואסרוהו לסייג ולמשמרת של תורה אין בו משום לא תוסיף אפילו קבעוהו לדורות ועשאוהו כשל תורה וסמכוהו למקרא כדאשכחן בכמה דוכתי מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ואם גרע לפי צורך שעה כגון אליהו בהר הכרמל אף זה דבר תורה הוא עת לעשות לה' הפרו תורתך, ולא תמצא איסור מוסיף אלא במצות עשה כגון לולב ותפילין וציצית וכיוצא בהן בין לשעה בין לדורות בין שקבעה בדבר תורה בין שלא קבעה"

החיוב לקיים מצוות דרבנן

הרמב"ם קובע שהחיוב לשמוע לקול חכמים ולקיים גזרותיהם ותקנותיהם הוא מהתורה אם ממצות עשה "ושמרתם את משמרת" אם בלאו "לא תסור הכל אשר ירוך.. ולכן מי שעובר על מצוה מדרבנן עובר על לאו כפי שכותב בכמה מקומות:

א. בפתיחה ל5 חלקי התושב"ע .."נחלקים הדינים החקוקים בתורה לחמישה חלקים"
 ב. הקדמה למשנה תורה: "גם יתבאר מהם דברים שגזרו חכמים ונביאים שבכל דור ודור לעשות סייג לתורה כמו ששמעו ממשה בפירוש. שנאמר ושמרתם את משמרת עשו משמרת למשמרת. וכן יתבאר מהם המנהגות והתקנות שהתקינו או שנהגו בכל דור ודור כמו שראו בית דין של אותו הדור. לפי שאסור לסור מהם שנאמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל."
 ג. ספר המצוות שורש א': דע כי זה הענין לא היה ראוי לעורר עליו לבאורו כי אחר שהיה לשון התלמוד תרי"ג מצוות נאמרו לו למשה בסיני איך נאמר בדבר שהוא מדרבנן שהוא מכלל המנין אבל העירונו עליו מפני שטעו בו רבים ומנו נר חנוכה ומקרא מגילה בכלל מצוות עשה וכן מאה ברכות בכל יום ונחום אבליים ובקור חולים וקבורת מתים והלבשת ערומים וחשוב תקופות ושמנה עשר ימים לגמור בהן את ההלל והשתכל ממי שישמע לשונם נאמרו לו למשה בסיני וימנה קריאת ההלל ששבח בו דוד עליו השלום את האל יתברך שצוה בה משה וימנה נר חנוכה שקבעו חכמים בבית שני וכן מקרא מגילה אמנם היות משה נאמר לו בסיני שיצונו כי כשיהיה באחרית ממלכתנו ויקרה לנו עם היונים כך וכך יתחייב לנו להדליק נר חנוכה הנה איני רואה שאחד ידמה זה או שיעלה במחשבתו ומה שיראה לי שהביאם אל זה היותנו מברכין על אלה הדברים אשר קדשנו במצותיו וצונו על מקרא מגילה ולהדליק נר חנוכה ולגמור את ההלל ושאלת התלמוד היכן צונו ואמרו מלא תסור ואם מטעם שהזהירו ממנו כבר צוה משה רבינו ע"ה בסיני שיצונו לקימו והוא אמרו על פי התורה אשר ירוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה והזהירונו יתברך מעבור בדבר מכל מה שתקנו אותו או גזרו ואמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל..."

ד. הל' ממרים פרק א' הל' ב: כל מי שאינו עושה כהוראתן עובר בלא תעשה שנאמר לא תסור מכל הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, ואין לוקין על לאו זה מפני שניתן לאזהרת מיתת בית דין, שכל חכם שמורה על דבריהם מיתתו בחנק שנאמר והאיש אשר יעשה בזדון וגו', אחד דברים שלמדו אותן מפי השמועה והם תורה שבעל פה, ואחד דברים שלמדום מפי דעתם באחת מן המדות שהתורה

נדרשת בהן ונראה בעיניהם שדבר זה כך הוא, ואחד דברים שעשאוים סייג לתורה ולפי מה שהשעה צריכה והן הגזרות והתקנות והמנהגות, כל אחד ואחד מאלו השלשה דברים מצות עשה לשמוע להן, והעובר על כל אחד מהן עובר בלא תעשה, הרי הוא אומר על פי התורה אשר ירוך אלו התקנות והגזירות והמנהגות שיורו בהם לרבים כדי לחזק הדת ולתקן העולם, ועל המשפט אשר יאמרו אלו דברים שילמדו אותן מן הדין באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן, מכל הדבר אשר יגידו לך זו הקבלה שקבלו איש מפי איש. ז"א זקן ממרא נחנק על שיצא נגד תקנות חז"ל/דרבנן ואם אין החיוב שלהם מדאו' כיצד נסקל על עברה מדרבנן?

החומרא שבדרבנן

למרות שמצוות דרבנן פחות חשובות מדאו' דבר ה' ממש {לענין ספקות וכו'} אך יש נקודה שמצוות דרבנן יותר חמרות מדאו' שכן בדאו' אם עמד ב"ד ולמד אחרת ביג' המידות רשאי לחלוק אך בגזרות דרבנן אינו רשאי עד שיהיה גדול בחכמה ובמנין כפי שפסק בהלכות ממרים פרק ב: הלכה א: ב"ד גדול שדרשו באחת מן המדות כפי מה שנראה בעיניהם שהדין כך ודנו דין, ועמד אחריהם ב"ד אחר ונראה לו טעם אחר לסתור אותו הרי זה סותר ודן כפי מה שנראה בעיניו, שנאמר אל השופט אשר יהיה בימים ההם אינך חייב ללכת אלא אחר בית דין שבדורך.

הלכה ב: בית דין שגזרו גזרה או תקנו תקנה והנהיגו מנהג ופשט הדבר בכל ישראל, ועמד אחריהם בית דין אחר ובקש לבטל דברים הראשונים ולעקור אותה התקנה ואותה הגזרה ואותו המנהג, אינו יכול עד שיהיה גדול מן הראשונים בחכמה ובמנין, היה גדול בחכמה אבל לא במנין, במנין אבל לא בחכמה, אינו יכול לבטל את דבריו, אפילו בטל הטעם שבגללו גזרו הראשונים או התקינו אין האחרונים יכולין לבטל עד שיהיו גדולים מהם, והיאך יהיו גדולים מהם במנין הואיל וכל בית דין ובית דין של שבעים ואחד הוא, זה מנין חכמי הדור שהסכימו וקבלו הדבר שאמרו בית דין הגדול ולא חלקו בו. +/השגת הראב"ד/ ב"ד שגזרו גזרה וכו' עד שיהא גדול מן הראשונים בחכמה ובמנין. א"א ולא אפי' אליהו ובית דינו הואיל ופשט איסורן בכל ישראל כדאיתא בע"ז. /השגת הראב"ד/ יהיה גדול בחכמה וכו'. א"א עיטור שוקי ירושלים בפירות קשיא עליה שהראשונים תקנוהו ור' יוחנן בן זכאי ביטלה אחר חרבן מפני שנתבטל הטעם לראשונים ולא היה גדול כראשונים. +

הלכה ג: במה דברים אמורים בדברים שלא אסרו אותן כדי לעשות סייג לתורה אלא כשאר דיני תורה, אבל דברים שראו בית דין לגזור ולאסרן לעשות סייג אם פשט איסורן בכל [ישראל] אין בית דין גדול אחר יכול לעקור ולהתירן אפילו היה גדול מן הראשונים.

- מי רשאי לתקן תקנות ולקבוע מצוות מדרבנן- ע' בהקדמה ליד החזקה

ובהל' ממרים פרק א' הלכה א: בית דין הגדול שבירושלים הם עיקר תורה שבעל פה, והם עמודי ההוראה ומהם חק ומשפט יוצא לכל ישראל, ועליהן הבטיחה תורה שנאמר על פי התורה אשר ירוך זו מצות עשה, וכל המאמין במשה רבינו ובתורתו חייב לסמוך מעשה הדת עליהן ולישען עליהן.

אגדות חז"ל

בהם רמוזות חכמות גדולות בטבע ובאלוקות {תורת הנסתר} מה שלא הסיגו כל חכמי אומות העולם

מדוע הסתירו את הדברים?

א. להפרות רעיוני הלומדים - ז"א ככל שהלימוד יותר קשה ומסובך כך הוא יותר מסקרן

וכן מגעים לתוצאות יותר טובות - סקרנות אנטלקטואלית

- ב. לסנוור עיני הסכלים שלימוד זה לא מתאים להם
- ג. הלימוד להמון אי אפשר שיהיה אלא ע"י משל וחידה. ז"א שלפחות יבינו את המשל {מורה נבוכים בפתיחה עמ' ח' "בעבור שיבינם ההמון על הענין כשיעור הבנתם וחולשת ציורם ויקחם השלם שכבר ידע על ענין אחר"}
- ד. מורה נבוכים בפתיחה עמ' ז'¹¹: רעיונות כאלה גבוהים אי אפשר לכתוב בצורה גלויה אלא בחידות ומשלים.
- בהקדמה לפרק חלק¹² כתב שמעונין לכתוב ספר שיסביר את אגדות חז"ל, אך בהקדמת מורה נבוכים¹³ כותב שלאחר שהתחיל במלאכה משך ידו ממנו מכיון שראה שהוא מחליף משל במשל אחר, ז"א הוא לא מצליח להוריד את המשל להסבר פשוט להמון העם, זה בלתי אפשרי ולכן הפסיק.
- המסקנה של כל הנ"ל היא שגם כאשר הסיפורים בדברי חז"ל נראים לנו רחוקים מההגיון אנו צריכים לתלות את חיסרון ההבנה בנו ובמיעוט שכלנו. {משל גודל השמש מול כדוה"א} **מעשה בראשית** = החכמה הטבעית, התחיל המציאות, בריאת העולם **מעשה מרכבה** = החכמה האלוהית, מציאות ה' והעולמות שתחתיו ומה שאחר החיים וכו' ע"ע בפירוש הרמב"ם לחגיגה פרק ב' א' מילות ההגיון [שער יד]: חכמה אלוקית – א. מציאות ה' וכו' = מעשה מרכבה ב. מה שאחר הטבע [פיזיקה] = מעשה בראשית הלכות יסודי התורה: פרקים א-ב: אחדות ה', מלאכים וכו' = מעשה מרכבה פרקים ג-ד: גלגלים, 4 יסודות וכו' = מעשה בראשית מהות האדם? ניתן לצרפה למעשה בראשית כיצור חי בעולם [הל' יסודי התורה] או למעשה מרכבה כשכל אלוקי שמתגלה באדם [פיהמ"ש]
- מדוע לא לגלות להמון? מורה נבוכים ח"א פרק לד'**
- א. קושי הענין
- ב. אורך הלימוד
- ג. קוצר דעת הלומדים
- ד. צריך הכונה מידתית ללימוד
- ה. טרדות הלומדים בעסקי העוה"ז
- מי ראוי ללמוד חכמות אלו?**
- א. אצלנו - עד שישלים שכלם

¹¹ ח"א פרק לג'¹² סוף פסקה ו'¹³ עמוד ח'

- ב. מורה נבוכים¹⁴ - שלמות המידות
- ג. 'יסוה"ת ד' יג' - מי שנתמלא כרסו לחם ובשר...לידע איסור והיתר וקיום שאר המצות שהם מישיבים דעתו של האדם ודרכם אפשר לנחול חיי העוה"ב

כיצד לומדים ומבנים סודות אלו?

ירבה תפילה ובקשה לקב"ה...

וכן במורה נבוכים¹⁵: בחסדי ה', ז"א כאשר אדם ילמד בשקידה וירבה בהשתדלות אז ה' יגלה לו המסוה מלב מי שירצה {כמו בנבואה} ויבין לפי ערך שכלו {ז"א 2 אנשים יכולים להבין דברים אחרים מאותו משל או חידה}

דבר זה מסביר לנו גם, מדוע משתמשים חז"ל במשל וחידה שכן לימוד סודות אלו הוא כמו נבואה

המונעים לימוד זה:

- א. חולשת השכל
- ב. חוזק התאוה
- ג. עצלות בקשת החכמה
- ד. זריזות בעניני העוה"ז

¹⁴ח"א פרק לד'

¹⁵הקדמה עמוד ו' ו"ולא תחשוב שהסודות"